

Võõrliigid Tartus

“Supilinna tiigi puhastamine”
Riigihanke viitenumber 262676

Tellijä: Tartu Linnavalitsus
Linnamajanduse osakond
Aija Kosk, 7361204, aija.kosk@tartu.ee

Töövõtja: OU Nivoo
Silver Tiirmaa, 53986395, Silver.nivoo@gmail.com

Projekteerija: OU Kobras
Töö nr 2021-300

Tööde aeg: 1. August 2023-1. juuni 2024

Töö rahastatakse LIFE2027 programmi projekti nr. 101074453 nimetusega LIFE21-NAT-EE-urbanLIFEcircles ja Tartu linna eelarvest

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Mirjam Vösaste
Ruumilooime osakond
Tartu Linnavalitsus

TARTU

Mõisted

Võõrliik - liik, mis esineb väljaspool oma looduslikku levilat. On sinna sattunud inimese tahtliku või tahtmatu tegevuse tulemusel.

Invasiivne võõrliik - Ohustab teisi liike, muudab elupaiku ja looduslikku tasakaalu. Kiirelt levides põhjustab kahju majandusele ja keskkonnale. Eraldi on kinnitatud Eesti ja Euroopa Liidu invasiivsete võõrliikide nimekirjad, mis liikide pidamine ja kasvatamine on keelatud.

Allikas: Keskkonnaamet, www.keskkonnaamet.ee/voorliigid

Keskkonnaamet:

- korraldab loodusesse sattunud võõrliikide arvukuse reguleerimist (nt karuputke võõrliikide üle-Eestiline tõrje, erinevate võõrliikide tõrjekatsed),
- menetleb mingi ja kährikkoera farmide ning elusate isendite Eestisse toomise loa taotlusi ja väljastab lube,
- menetleb invasiivsete võõrliikide teadusotstarbel pidamise loa taotlusi ja väljastab lube,
- korraldab ohjamiskavade koostamist ja elluviimist,
- kaardistab invasiivsete võõrliikide leiukohti.

Allikas: <https://www.keskkonnaamet.ee/voorliigid>

Keelatud võõrliigid

- EL keelatud võõrliikide nimekiri:
https://kliimaministerium.ee/EL_voorliigid
- Eesti siseriiklik nimekiri keelatud liikidest:
www.keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/voorliigid/keelatud-voorliigid-load
- Keelatud on aretada, kasvatada, importida, paljundada, loodusesse viia jne

Foto: Kaspar Mäe/Virumaa Teataja/Scanpix

Tartus levinud võõrliigid

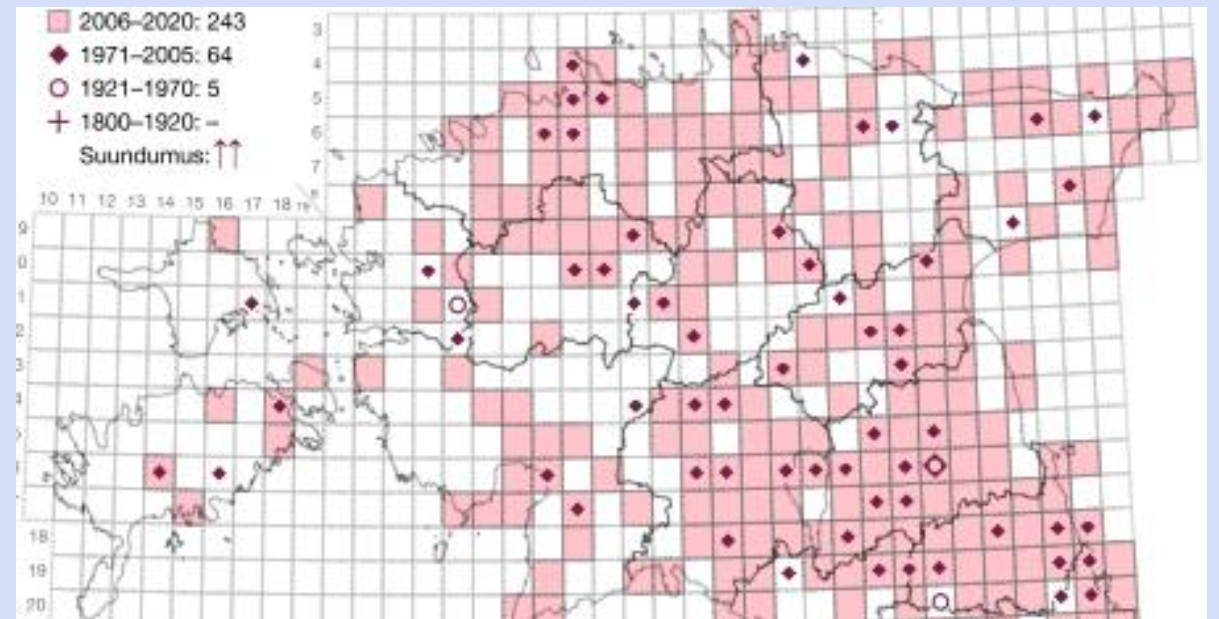

Kanada kuldvits (*Solidago canadensis*)

- Eestisse toodud ilutaimena
- 1990. aastatest alates on hakanud massiliselt levima
- Levib nii seemnete kui ka juurtega
- Aitab kaks korda aastas niitmine mitme aasta vältel
- Kasvatamine, levitamine, müümine on KEELATUD
- Tartus leidub paljudes kohtades

Foto: Eike Tammekänd

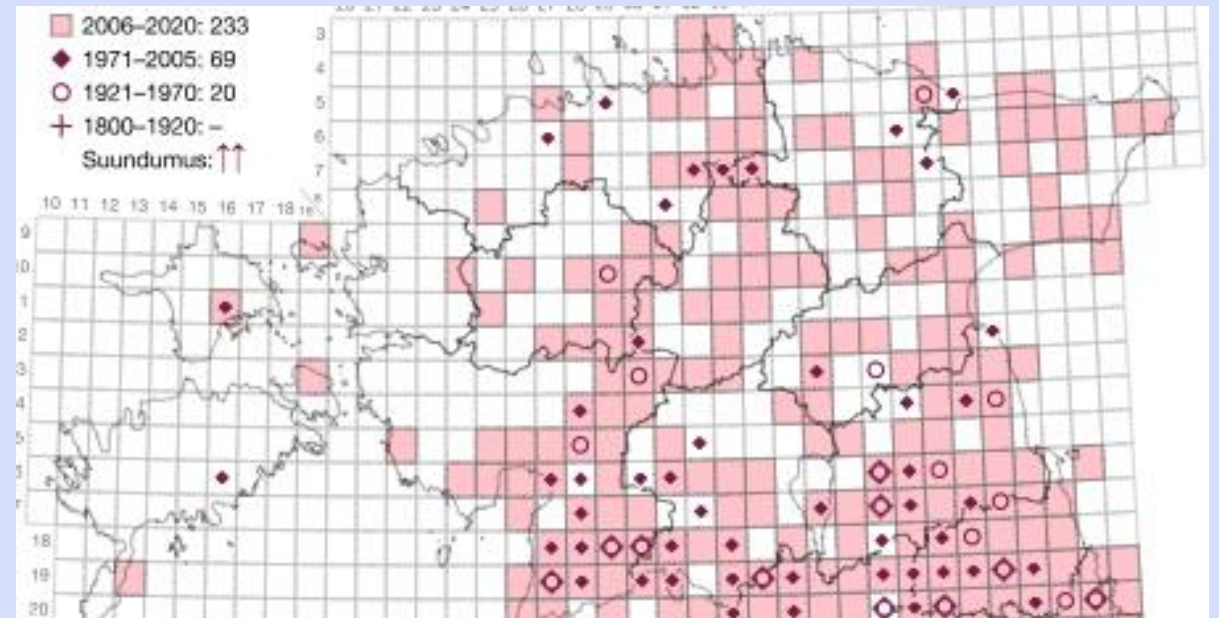
Kaart: Eesti taimede levikuatlas 2020

Hulgalehine lupiin (*Lupinus polyphyllus*)

- Pärit Põhja-Ameerika lääneosast
- Moodustab kasvades tihedaid kogumikke
- Seob lämmastikku – väetab vaeseid muldi ja kõdunedes eritab aineid, mis pärsivad kohalike taimede idanemist
- Kasvatamine ei ole keelatud, kuid rangelt mittesoovitav
- Tartus leidub nt Jaamamõisa oja ääres, raudtee ümbruses jt kohtades

Foto: Tauno Erik

Kaart: Eesti taimede levikuatlas 2020

Kurdlehine kibuvits (*Rosa rugosa*)

- 100 kõige ohtlikuma võõrliigi hulgas Euroopas
- Kiirekasvuline, võtab ära elupaiga kohalikelt taimedelt
- Kasutatakse laialdaselt ilutaimena

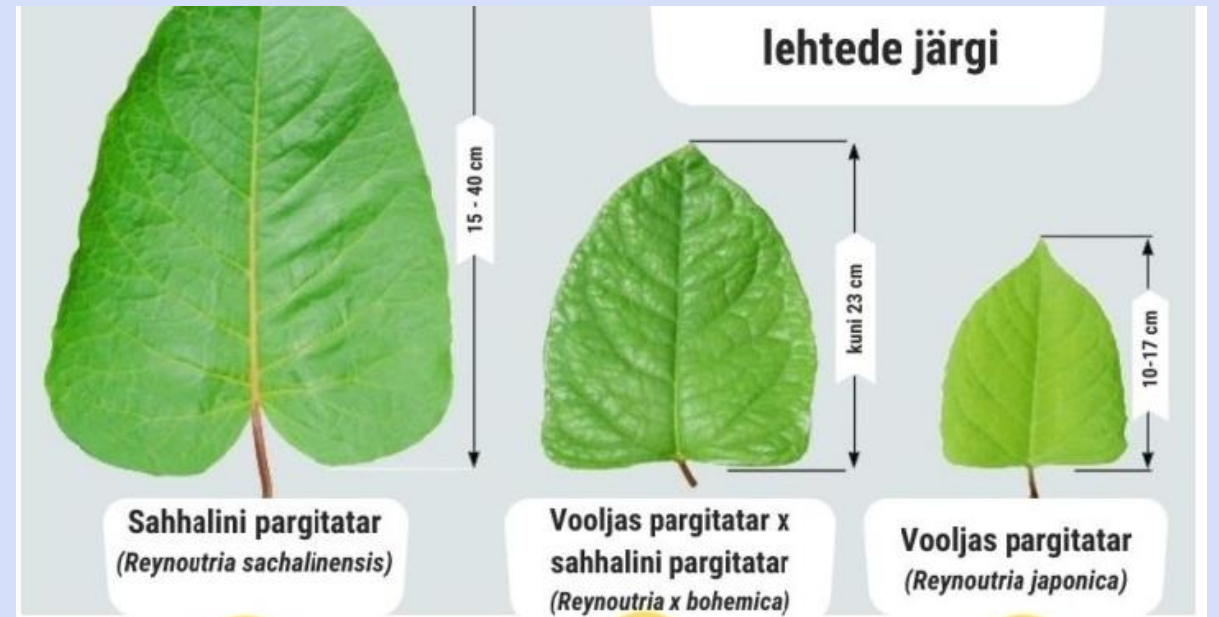
Looduslik, mitmekesine rand Nõval. Foto: RMK

Rand kurdlehise kibuvitsaga Nõval. Foto: RMK

Vooljas ja sahhalini pargitatar

- Kuuluvad saja maailma kõige agressiivsema võõrliigi hulka
- Kasvavad looduslikult Kagu-Aasias 2-3m puhmastena
- Kasvatamine, levitamine, müümine on rangelt KEELATUD
- Tartus leidub nt Sadamaraudteel, Anne kanali ja Emajõe vahel
- Tõrjumine väga keeruline

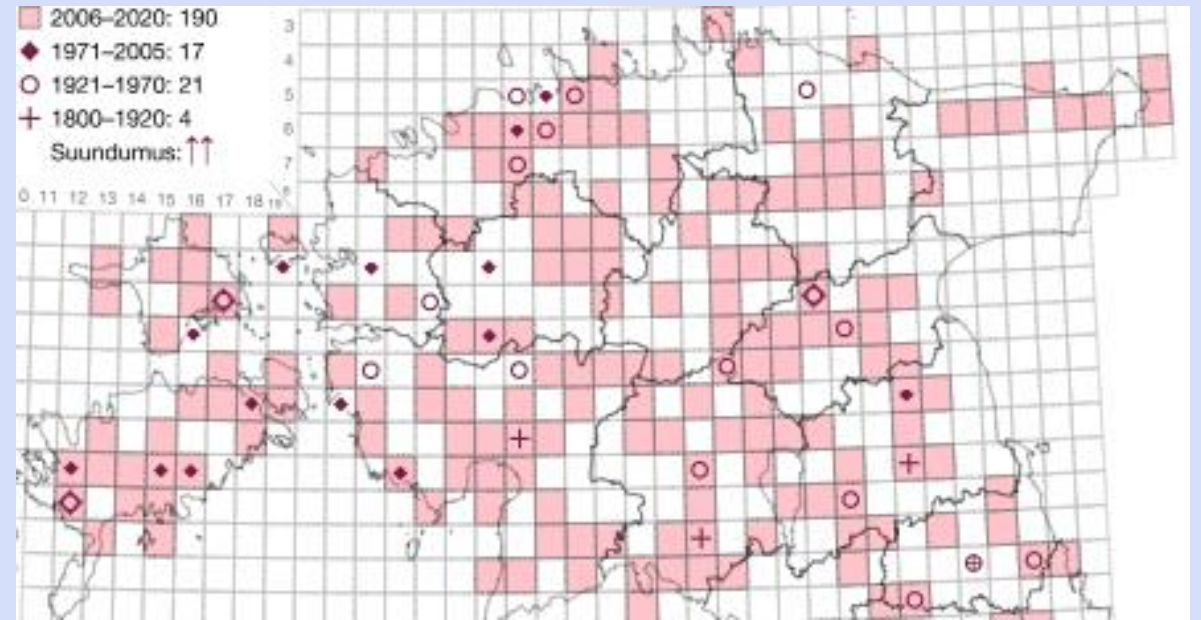
Joonis: Keskkonnaamet

Foto: Shutterstock

Väike igihali (*Vinca minor*)

- Pärit Lõuna-Euroopast
- „hea“ kattetaim – kasvab kiiresti ja katab kogu maapinna
- Nagu nimigi ütleb – igihaljas
- Kasutatakse nii koduaedades kui kalmistutel
- Kasvab peaaegu kõikides tingimustes
- Suureks mureks juba lhastes mägi-piimputke (I kategooria) kasvukohtades

Kaart: Eesti taimede levikuatlas 2020

Foto: Hortes veebipood

AIAJÄÄTMED EI SOBI METSA ALLA!

Kas teadsid, et Ihaste piirkonnas kasvab lisaks laiemalt levinud taimedele ka haruldane **mägi-piimputk** (*Peucedanum oreoselinum*)? Mägi-piimputke ja teisi kodumaiseid taimi ohustavad muuhulgas metsa alla toodavad alajäätmehäired. Koos mädanenud õunte, lehehunnikute, kuivanud lillepealsete jm biojäätmehäiretega satub loodusesse ka võõrliike ja kahjureid. Need ohustavad paljunema hakates meie looduse elurikkust. Mitmed võõrliigid, nt väike igihalj, on hakanud siin vohama ja tõrjuma kodumaiseid liike.

KÄITUMISE MEELESPEA:

- Ära too alajäätmehäireid ega muud prügi metsa alla.
- Komposti alajäätmehäireid oma aias kompostris või kastis või uuri linna haljastusjäätmehäirede äraveo lahendusi.
- Ratta või mootorsõidukiga liikudes püsi rajal.
- Väldi metsa all haruldaste taimede tallamist.

Памятка поведения в лесу:

- Не выбрасывай садовые отходы и прочий мусор в лесу.
- Компостируй садовые отходы в закрытом компостере или ящике в своём саду, или узнай о возможности их вывоза в городской управе.
- Передвигаясь на велосипеде или транспортном средстве пользуйтесь проложенными дорогами и тропами.
- Гуляя по лесу, смотри под ноги и старайся не топтать редкие растения.

Mägi-piimputk on kõrgekasvuline, juulis ja augustis õitsev, valget värvi õitega püsik. Kuulub I kaitsekategooria ehk kõige ohustatumate taimeliikide hulka. Levib Eestis vaid Tartu piirkonnas. Kasvab nii hõredas metsas kui niidul, eelistades valgusrikkaid päikesepaistelisi kohti.

Mägi-piimputk
Горичник горный

Keskkonnaamet
www.keskkonnaamet.ee

Keskonnarikkumisest teat.
tel 1247

Hädaabi
tel 112

Tartu Linnavalitsus
www.tartu.ee; tel 1789

Hispaania teetigu (*Arion vulgaris*)

- Pärit Portugalist
- Jõuavad meile taimede mullaga
- Toituvad igasugusest taimsest materjalist
- Ostetud istikud võiks olla alustuseks karantiinis, mullapallid tuleks hoolikalt läbi vaadata

Foto: Pille Türner

Praegused murekohad

- Teadmised levikust on puudulikud
- Teadmised võõrliikidest ja nendega kaasnevatest muredest on puudulikud
- Kaardistus on ebaühtlane (toetub suuresti vabatahtlikele)
- Rahalised vahendid on minimaalsed (kohe varsti lõpetatakse riiklik Sosnovski karuputke tõrje ära)
- Puudub töäjõud, kes tõrjumist koordineeriks
- Tõrjetööd on keerukad (taimed kasvavad ebaühtlaselt, tõrjuja peab taime tundma jne)
- Võõrliigid on väga visad

Foto: Mana Kaasik

Võimalikud leevendusmeetmed

- Tartu ROHEringi projektialadel on paaril aastal võimalik võõrliike tõrjuda
 - Sadamaraudtee, Emajõe kallas, Jaamamõisa oja, Supilinna tiik, looduskaitsealad
- Tõstame inimeste teadlikkust võõrliikidest ja nendega kaasnevatest ohtudest
- Palve eemaldada koduaedadest ja mujalt ohtlikud võõrliigid
- Toetame kodumaiste liikide kasvatamist ja propageerime seda

Foto: Mana Kaasik

Peamised reeglid võõrliikidega ümberkäimiseks:

- ✓ eelista kodumaiseid liike ja ära too Eestisse uusi liike;
- ✓ ära too koju invasiivset liiki;
- ✓ kui tood koju või aeda võõra liigi, siis hoia seda seal;
- ✓ käitu lemmikloomaga vastavalt loomapidamise nõuetele;
- ✓ komposti taimejäägid oma aias;
- ✓ kui soovid liigist loobuda, leia uus omanik;
- ✓ väldi võõra liigi elusa isendi loodusesse sattumist või levimist. Iga inimese vastutustundlik käitumine aitab vältida suuremaid probleeme kogu ühiskonna jaoks;
- ✓ ära vii aiajäätmeid suvalisse kohta metsa, tee serva või võsa vahele, sest seal võivad kasvama hakata rohitud või väljakaevatud võõr-taimeliigid või idaneda nende seemned. Aiajäätmete koht on kompostihunnikus või kohaliku omavalitsuse pakutavates jäätmejaamades-kompostiväljakutel.

Aitäh!

Mirjam Vösaste
Ruumilooe osakond
Tartu Linnavalitsus

TARTU

11.12.2024